

Twee meisjes

Door Mario Vargas Llosa

Tot het moment dat ik aankwam in Spanje, in 1958, had ik volgens mij nog nooit iets gelezen van moderne auteurs die woonachtig waren op het Iberisch schiereiland. De reden was een vooroordeel dat destijds in Latijns-Amerika even wijd verbreid was als onterecht: dat alles wat daar werd gepubliceerd doordrenkt was van onnozelheid, sacristie en franquisme. Daardoor heb ik pas nu de gevoelige en benauwende geschiedenis van Andrea leren kennen, het jonge meisje uit het dorp dat aan het begin van de jaren veertig, vol van illusies, aankomt in een grauw Barcelona om Letteren te studeren. Carmen Laforet vertelt het verhaal met een proza dat varieert van ijskoud tot vlammend, waarin wat wordt verzwegen belangrijker is dan wat wordt gezegd, en waardoor de lezer wordt gevangen in een onbeschrijflijke beklemming, van het begin tot het eind van de roman. Deze minutieuze autopsie van de ziel van een meisje dat zit opgesloten bij een hongerlijdende en half gek geworden familie in de calle de Aribau, bevat geen enkele directe zinspeling op de politiek, behalve misschien een verwijzing, terloops, naar de verbrande kerken uit de Burgeroorlog. Maar desondanks zweeft de politiek als een onheilspellend zwijgen boven het hele verhaal, als een woekerend gezwel dat alles aanvreet en vernietigt: de Universiteit die is gezuiverd van ieder spoor van leven of frisse lucht, de families van verkalkte burgerlieden met

hun goede manieren, door en door verrot, de verwarde jongeren die niet weten wat ze moeten doen, waarheen ze hun blik moeten richten om te ontsnappen aan die ijle atmosfeer waarin ze leven, wegwijnend van verveling, gebrek, vooroordelen, angst, bekrompenheid en een grenzeloze verwarring.

Bewonderenswaardig is het meesterschap waarmee, op basis van vluchtige anekdotische aantekeningen en summiere penseelstreken van tekst, een verbazingwekkend deprimerend landschap ontstaat dat een samenzwering lijkt te zijn van het gehele universum om Andrea dwars te zitten en haar, en degenen die haar omringen, het geluk te ontzeggen. En desondanks huist in die hulpeloze jonge vrouw een onbreekbare geest, onbuigzaam, die maakt dat ze niet tenondergaat aan wanhoop en wraak neemt op haar ellendige bestaan.

In de wereld van *Nada* – ‘niets’; de onovertroffen titel die alles zegt over de roman en de plaats waar die zich afspeelt – zijn er alleen rijken en armen, en zoals in ieder derdewereldland bestaat de middenklasse uit een flinterdun laagje dat almaar dunner wordt en, zoals de familie van Andrea, al half is weggezonden in de bonte, volkse mengelmoes van arbeiders, bedelaars, zwervers, werklozen en marginalen; een wereld die haar afschrikt en die ze ver van zich af wil houden door middel van hardnekkige vooroordelen en uitzinnige fantasieën. Niets bestaat er buiten het kleine wereldje, de cocon die de personages omringt; zelfs de kleine bohémien-enclave in de oude binnenstad, gesticht door een aantal jonge kunstschilders die Andrea soms bezoekt en die rebellen zouden willen zijn, vermetel en modern, zonder te weten hoe, heeft iets weg van een provinciale karikatuur.

Maar het is bovenal op het terrein van de liefde en de seksualiteit waar de personages van *Nada* buiten de werkelijkheid lijken te leven, in een mysterieuze melkweg waar verlangens niet bestaan of zijn onderdrukt en worden afgeleid naar compenserende activiteiten. In deze roman worden bijna alle aspecten van het leven overschaduwd door een bijna onmenselijk preutse moraal die mannen en vrouwen vervreemdt en verpaupert, maar op het seksuele vlak bereikt die ongerijmdheid onwaarschijnlijke proporties en is waarschijnlijk in veel gevallen de geheime verklaring van de neurose, de verbittering, de onrust, de ontwrichting van het leven waarvan bijna alle personages het slachtoffer zijn, inclusief Ena, de levenslustige en geëmancipeerde vriendin die door Andrea wordt bewonderd en benijd.

Kon dat meisje van drieëntwintig jaar oud dat Carmen Laforet was toen ze haar eerste roman schreef vermoeden dat ze op dergelijke onverbiddelijke en schitterende wijze een samenleving portretteerde die werd geteisterd door het gebrek aan vrijheid, de censuur, de vooroordelen, de schijnheiligheid en het isolement, en dat haar verhaal over haar aandoenlijke schepping, Andrea, dat naïeve meisje aan wie in het verhaal een kus wordt ontstolen en die wordt geschoffeerd, een voorbeeld was van wanhopig, heroïsch verzet tegen de onderdrukking? Misschien niet, misschien was het allemaal, zoals wel vaker gebeurt in goede romans, wel ingegeven door de intuïtie, de voorspellende blik en de authenticiteit waarmee ze, al schrijvend, probeerde een vluchtige en gevaarlijke waarheid te vangen die alleen door middel van de labyrinten en symbolen van de fictie kon worden uitgedrukt. Daar is ze in

geslaagd, en een halve eeuw na verschijning is haar mooie, ijzingwekkende roman nog steeds springlevend.